

It's crucial for victims to be heard: Bringing perpetrators of war crimes to justice

Interview with Daria Svyrydova & Aliona Luniova

As part of the ifa-award, Emiliya Dieniezhna, CCP alumna and journalist interviewed two members of the Ukraine 5 AM Coalition. The alliance consists of around 40 Ukrainian NGOs and experts, that collect and document war crimes and crimes against humanity committed by Russian armed forces during the ongoing war of aggression. For their important work they are honoured with this year's ifa-award.

Emiliya Dieniezhna: *Daria, tell us how the idea of forming a coalition came to your mind? How did it all begin?*

Daria Svyrydova, human rights activist, co-founder of Ukraine 5 AM Coalition:

At that moment, creating a coalition wasn't a specific decision. It was a quick, emotional reaction. I am originally from Crimea, so after the peninsula's occupation in 2014, unfortunately, I had to leave Crimea for Kyiv. I left my home and, to some extent, started a new life. After that, I worked for many years in both the governmental and non-governmental sectors, dealing with issues related to Crimea. I focused on de-occupation, reintegration, and documenting crimes. So, I had a certain understanding of how to act in the situation of Russia's aggression. I also had experience regarding what was not done when the occupation of Crimea began, when there was total confusion. When I saw the scale of what started happening on February 24th and the crimes that took place on the first day, I immediately realized that documenting these crimes would be a challenge not only for the non-governmental sector but also for any state. Therefore, anyone willing to contribute to documenting crimes was invaluable at that moment. It was crucial to unite efforts and experiences with colleagues. On the afternoon of February 24th, I wrote to several colleagues suggesting that we have a call and discuss what we can do now. The next day, we had our first call and coordinated further steps. I couldn't go to the front, but I had experience and knowledge of documenting crimes. I knew I could be helpful and understood the need to collaborate with colleagues.

Emiliya Dieniezhna: *How willing were organizations to join when the full-scale offensive began, and are these organizations still active in the coalition?*

Daria Svyrydova:

I initially contacted colleagues with whom we had collaborated for many years on Crimea-related issues. They were part of organizations with experience in Crimea or Donbas, in reintegration, and in documenting crimes. When we first met online, there were seven organizations present. However, this meeting was more about connecting people than organizations. At that time, participants were in very different places: I was in an underground parking lot, someone was in the subway, another person was evacuating families and

children. We needed to understand where everyone was and what we could do in these conditions. Later, there was a need to systematize efforts and involve people and organizations willing to work in these difficult conditions. At the beginning, there were about seven organizations, including ZMINA, the Crimean Human Rights Group, colleagues from the Institute of Mass Information, and CrimeaSOS. These were organizations working in this field. All these organizations are still active in the coalition. In the early days, we developed guidelines, for example, about what constitutes a war crime. Before Russia's full-scale offensive, war crimes were at best confused with military crimes, and at worst, they were simply not understood. In the guidelines, we explained what constitutes a war crime, how it can be documented, and how it may manifest in different events. For example, if a missile hits your house or if a loved one is killed. We disseminated explanatory messages through media and social media. Currently, there are not seven but thirty-eight organizations in the coalition.

Emiliya Dieniezhna: *Aliona, what are the current key goals of the coalition?*

Aliona Luniova, human rights activist, ZMINA:

Documentation of crimes is a key element. Almost all organizations that joined the coalition in the early days were already experienced in documentation and knew what it was like in 2014-2015. Back then, convincing the state to document crimes was very challenging. My key motivation for joining the coalition was the desire to reassure the state. However, our state not only stood firm but also took on significant responsibilities for documentation. It wants to account for crimes and is doing so.

In addition to documenting crimes, we have other goals. First is informing about human rights violations in armed conflict conditions, war crimes, and creating public awareness. Second is the legal-analytical direction. We prepare analytical documents based on the data we obtain through documentation, and this analysis has a human rights and advocacy focus. Another part of the coalition's activities is advocacy. This includes not only international advocacy to make Ukraine heard abroad but also national advocacy. We collaborate with the state on various fronts, such as advancing the idea of supporting victims of war crimes, compensation and reparations issues, ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court, etc. These issues relate to building an effective accountability system. The coalition is a place for professional legal discussion. However, we approach this discussion not only from the standpoint of legal support but also in terms of how justice can be achieved through non-judicial elements. Another focus of our activity is the implementation of transitional justice approaches. We want the coalition to unite around what our future will be as a country after the war. We also plan to implement monitoring of judicial processes because it is essential to not only document the crime and provide support to the affected person, but also to observe how the case looks in court.

Daria Svyrydova:

When we talk about documenting crimes, it's not some abstract activity but about specific individuals interacting with victims and witnesses, and it's quite a traumatic job for those

involved in documentation. Therefore, we need to support the representatives of non-governmental organizations working on this topic. Because if they don't have the moral strength to work with it, that will also be a challenge. We have support programs for the members of organizations dealing with documentation and those who directly go on field missions. We also provide technical support to people going on field missions, assisting with security, insurance, medical aid, etc.

Emiliya Dieniezhna: *What does the process of documenting crimes look like in practice for those involved? What challenges do they face?*

Daria Svyrydova:

This work unfolds in various ways. Some analysts work with open sources, with digital evidence. They study open sources and information about a particular crime, and also seek confirmation of the crime from additional sources, using digital evidence. Digital evidence is not always recognized as proper evidence in national investigations, but international justice actively uses it. Another type of work is field missions, where people go to the crime scene or to de-occupied or front-line territories, or to places where people were forced to leave due to combat. There, they communicate with victims and witnesses. It's not about interviews in the sense needed for an investigation, like interrogation or obtaining detailed information about the crime. Here, we're talking about gathering information about the victim, witnesses, the crime they witnessed, and about which they can provide information. This information is collected, and recorded, so that it can later be passed on to national law enforcement agencies or international judicial bodies. Teams obtain consent from victims and witnesses to use this information or transfer it to relevant law enforcement agencies or international judicial bodies.

Aliona Luniova:

This war is probably one of the most documented wars. Indeed, there are many different sources, and we try to process these sources comprehensively. We use both open sources and field missions, which are crucial sources of information. Field missions involve not only documentation but also an opportunity to talk to people and provide them with informational assistance. We also pay great attention to avoiding a double traumatization of people who talk to us. For this, we have a shared document where all coalition members can see who is going where and with whom they will communicate. This guarantees that victims or witnesses do not have to speak to several colleagues. In addition, everyone documenting crimes has access to a shared database, which also allows us not to duplicate our work and avoid re-traumatizing people. This is crucial because the justice system must be human-centered and victim-centered. It is necessary to care for the affected person. Unfortunately, we have too many victims.

The materials from these field missions can be used to prepare various reports. Our goal is to ensure that the testimonies we receive don't just sit somewhere waiting for their time but actively contribute here and now. While some cases cannot be publicly presented, various coalition organizations work on storytelling to make these stories publicly known.

Some organizations participating in advocacy events abroad bring affected individuals along with them to these events, so that they can testify if they have the opportunity. This demonstrates that it's not just another story about the war in Ukraine from newspaper columns but about living people. We understand that people in occupied territories become completely defenceless and desperately need support. It's crucial to emphasize that normal life for people in occupation is impossible until the territory is de-occupied. One of our coalition's focuses is to show how the Russian Federation treats Ukrainians in the occupied territories. It's vital not only to support organizations involved in documentation but also to support newly emerging organizations, such as associations of relatives of political prisoners or civilians held hostage. We strongly advocate for the inclusion of such organizations in the coalition.

I want to add that the coalition's goal is to achieve justice for all victims of crimes and war. This justice isn't just about documenting the crime and making a decision at some point to hold the guilty accountable. For many people, part of this justice is a certain moral satisfaction. It's crucial for many victims to be heard, and for people to learn about their trauma, loss, and the crimes committed against them or their loved ones. They want the memory of these events to persist so these individuals don't become mere statistics in the Ministry of Internal Affairs or the Prosecutor General's Office.

I think a lot about how long this will last and whether it will happen during my lifetime for Ukrainian society to heal from Russian aggression. But I realize that preserving the memory of what happened will contribute to the healing process, especially preserving the memory of each person who fell victim to this aggression, including their names. This is an important mission carried out by coalition organizations when bringing the affected individuals, their stories, and their names to international platforms.

Emiliya Dieniezhna: *During advocacy trips abroad, what key messages do coalition representatives articulate besides trying to "bring to life" the stories of war victims?*

Aliona Luniova:

Many international organizations work in Ukraine, gathering information to inform the world about violations during the war. For example, the OSCE and the UN Human Rights monitoring missions do this. We collaborate with international organizations in Ukraine, and share information about the violations. Drawing on our experience, we've seen similar things happen in 2014, allowing us to compare, for instance, Russia's actions with passportization, granting citizenship in occupied territories, forced mobilization, deportations, and so on. We observe these dynamics over time, acknowledging that it's been a decade and circumstances may completely change, but we can compare how it was and discuss the developments. We can certainly say that the lack of response to the occupation of Crimea in 2014 led us to where we are now. We see all the practices used in Crimea. Russia adapts them to modern realities, but it essentially copies and replicates them.

Regarding international platforms, we utilize platforms of the United Nations, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, and any other possible platforms to broadcast information about the violations. We engage with countries in the Global South. The coalition was involved in organizing a major conference in Kyiv related to Crimea, addressing the connection between

what is happening and happened in Crimea with the occupation and how we can discuss it with countries beyond Europe, the U.S., and Canada, fortunately receiving their support.

On the international stage, we convey messages related to sanctions and punishment for crimes committed during armed aggression and mass war crimes. These messages emphasize the prevention of impunity. We observe how impunity revitalizes, and the situation of impunity provokes the continuation of aggression. We explain that, despite Russia's war in Ukraine appearing distant for other countries, through various instruments like illegal armed formations and private military campaigns, war can be much closer to our partners than they imagine. Our colleagues from the Media Initiative for Human Rights conducted extensive research on the Wagner Group, demonstrating how this tactic can be applied to other wars. If Russia is not held accountable for its current actions, it might repeat the same in other countries. Therefore, it's crucial to advance punishment, demand accountability, and insist on incorporating these aspects into international documents that also establish certain principles, theses, and the foundations of a future accountability system.

Currently, we see the dysfunctionality of existing accountability systems, and important questions arise about how to construct a collective security and international legal system in the future. The war in Ukraine by Russia raises many questions, and we must have our voice in their resolution and at least discuss how this system should move forward.

Daria Svyrydova:

I want to add that the issue of justice and holding those guilty of crimes accountable is a key message. Assistance and solidarity from all countries are crucial. When speaking on the international stage, the coalition of human rights organizations always emphasizes that decisions on building justice mechanisms should be based on the needs of the victims, not political decisions. These decisions should be oriented toward the needs of the victims of these crimes. It's important not to lose the interests of the victims in the broader politics constructed by diplomats, as these complex mechanisms are developed for the sake of the victims themselves.

We also raise the issue of prioritizing the construction and coordination of investigations of such crimes between countries because many European countries have instruments of universal jurisdiction in one form or another. If I'm not mistaken, Germany is one of the few states with universal jurisdiction for international crimes. If I'm not mistaken, at the beginning of the full-scale invasion, Germany initiated investigations into crimes committed as a result of the invasion of Ukraine. This is a very important issue for us to discuss with partners, explaining to them the national context, peculiarities of investigations, justice, and the needs and interests of victims, which should be the focus of building these mechanisms. Currently, many foreign countries send their experts to work in Ukraine on the consequences of the armed conflict, assisting governmental bodies or the judicial system in building a plan to overcome the effects of war. The experience of Ukrainian civil society can be helpful for our partners, who always find it important to understand the country's context. Communicating with civil society organizations, which are actively working in the fields and are represented in the coalition, is crucial and helpful for our partners. It's a two-way street, where they can help us, but we can also be valuable to our international partners, as we often possess the crucial context they need, especially for decision-making.

Emiliya Dieniezhna: *Aliona, Daria, the next question to both of you. What further engagement would you like to see, both from the internal audience and the international community?*

Daria Svyrydova:

All our efforts only make sense if our Armed Forces are capable, with the support of our international partners, of resisting the aggressor. Because these are the same people as us, who have now left their families and stood up to defend their country. The sense of our work continues as long as our country exists.

Aliona Luniova:

Daria provided a very general answer, but I have a very specific response. Both Daria and I work for a very specific goal - to return home to Crimea. This goal cannot be achieved unless we seriously discuss the importance of security in Crimea. The full-scale invasion demonstrated that we must talk about the return of all territories without any doubt and not discuss resolving this issue without Crimea. Many are currently talking about possible scenarios, and territorial concessions, but without addressing the issue of the de-occupation of Crimea, it will be challenging for all of us, including European countries, to talk about the security of the Black Sea region. Ukraine, with its occupied territories, is primarily a security issue for this region. We are part of the region; we don't exist in a vacuum. Even if no one cares about the residents of the occupied territories, who are under the rule of an absolutely undemocratic regime that tortures and kills, it is crucial not to forget the issue of Crimea and the security of the Black Sea region.

We, as a state, cannot ensure the evacuation from the occupied territories. Any communication between the Ukrainian state and evacuation teams jeopardizes the safety of these people. Therefore, we urgently need international support to rescue our people. Elections will take place in the territory of the Russian Federation, and there will likely be mobilization measures, including on the occupied territories. It seems to me that Russians derive some emotional satisfaction when they send Ukrainians to kill other Ukrainians. Therefore, international partners must support the teams involved in evacuating from the territories occupied by Russia. It's crucial to allow Ukrainians to enter the territories of these countries, not to close their borders, and to allow them to escape. After March 2024, the situation in Russia will further deteriorate, especially for Ukrainians. Therefore, we have very specific requests, because currently, international partners often do not support evacuation from the occupied territories. It is essential for our people to preserve their lives.

Daria Svyrydova:

Unlike Ukraine, our partner countries are represented on the territory of Russia and they still have embassies there. This gives them opportunities and instruments to have some communication and receive information about our citizens in that territory. One of the coalition's activities is monitoring legal processes regarding our citizens in Russia, mainly politically motivated cases, where our civilian or military prisoners are detained, abducted from the occupied territories, taken to the territory of the Russian Federation, and then subjected to staged legal proceedings. This forms a beautiful propaganda picture of terrible criminals torturing the civilian population, while Russia saved Ukrainians by taking away these terrible criminals and bringing them to justice. Support and attention to these processes, even attempts to attend these proceedings, would be a significant contribution to Ukraine and simply to these people who are in absolute isolation on the territory of the aggressor state. Before the full-scale invasion, we tried to appeal to international partners who could attend such legal proceedings concerning our citizens. Mostly, it was about people from Crimea who were taken to Rostov, and there were so-called court proceedings against them. Certainly, when representatives of international organizations attend these legal processes, then the attention toward these proceedings, to the people

being convicted, and to the injustice taking place significantly increases. This gives Russia's crimes specific names, adds attention to the topic, and supports the victims and their families. Ukraine still does not have a third country that, according to international humanitarian law, could provide certain limited consular services, and diplomatic services to our citizens on the territory of the aggressor country. I believe that using the representations of partner countries in Russia could function in the way I described.

If we talk about the security aspect mentioned by Aliona, the issue of Crimea is highly illustrative from a historical perspective. Different proposals are put forward to freeze this conflict through various negotiations and reconciliation to resolve the issue. However, any reconciliation and suspension of this conflict are conditional. It may seem, from the perspective of media reports in partner countries, that the conflict will stop, and there will be less coverage of how Russia kills people in Ukraine every day. Yet, this gives Russia a chance to silence the issue, regroup, and, as seen after 2014, continue seizing territories, killing people, and preparing for further aggression. Therefore, the historical experience from a decade ago is crucial. Russia demonstrated that no one plans to stop after the occupation of Crimea or some conditional ceasefire. There are examples of people who fled from the occupation in Crimea or Donetsk and Luhansk regions and were later found by Russia, occupied, and killed, as illustrated by instances in Irpin. There are examples of Crimeans who left Crimea during the occupation, joined the Armed Forces of Ukraine, and died in the war after Russia's full-scale invasion. It is essential to remember this historical experience when making any political decisions.

Today, many of our citizens are fleeing to Europe. I don't want to make frightening forecasts, but I certainly don't want them or their children, including those in European countries, to eventually take up arms to defend their homes from Russia.

Emiliya Dieniezhna: *What other messages would you like to convey to readers who will be reading this article?*

Aliona Luniova:

I have hope that together with our state, we can develop policies for the future reintegration, for example, of Crimea. We can discuss what it will be like and seek answers to very complex questions. Despite the difficulties and our hope for international support, we are trying to do everything within our country, from civil society, to ensure our country stands firm. We are doing everything possible so that people living in the occupation can await the restoration of Ukraine's territorial integrity, knowing that Ukraine has not forgotten them and will not forget. I am pleased that we have a connection with the state of Ukraine, and an understanding of what needs to be done. Not all government bodies but those working on this issue are our full-fledged partners. Some ideas we have nurtured for many years are finally becoming part of state policy. Despite everything we have endured, and I believe we will stand.

Daria Svyrydova:

We will definitely stand. We have no choice. I plan to return to my home in Yalta, so there are no other options for me. I also want to thank those who will read this article for paying attention to Ukraine. I want to express gratitude to Germany and our partner countries that are providing significant assistance to us, and we appreciate it. Thank you.

Original:

Інтерв'юер:

Дар'є, розкажіть, як спало на думку заснувати коаліцію? Із чого все почалося?

Дар'я Свиридова, правозахисниця, співзасновниця коаліції "Україна. 5 ранку":

На той момент це не було конкретне рішення про створення коаліції. Це було швидке, емоційне рішення, яке на початку точно не було сформульоване як створення коаліції. Я родом з Криму, тому після окупації півострову у 2014-му році я, на жаль, змушена була поїхати з Криму в Київ. Я залишила свій дім і певною мірою почала життя з нуля. Після цього я багато років працювала в урядовому і неурядовому секторі у сферах, пов'язаних із Кримом. Я займалася питаннями деокупації, реінтеграції, документування злочинів. Тому я мала певний досвід і розуміння, як діяти в ситуації нападу Росії. У мене також був досвід щодо того, що не було зроблено тоді, коли почалася окупація Криму, коли була тотальна розгубленість. Коли я побачила масштаб того, що почало відбуватися 24-го лютого, і тих злочинів, які мали місце вже з першого дня, я відразу усвідомила, що це буде такий масштаб злочинів, задокументувати які буде викликом не лише для неурядового сектора, але і для будь-якої держави. Тому будь-яка людина, руки, очі, голова, які готові були долучатися до документування злочинів, у той момент вони були безцінними. Було дуже важливо об'єднати зусилля і досвід з колегами, підтримати один одного. Пообіди 24-го лютого я написала декільком колегам і запропонувала відзвонитися і обговорити, що ми можемо зараз зробити. Наступного дня ми зібралися на перший відзвон і узгодили подальші кроки. Я ніколи не тримала зброю у руках і не могла піти на фронт, але я розуміла, що у мене є досвід і розуміння, як документувати злочини. Я знала, що можу бути у цьому корисною і розуміла, що потрібно об'єднувати зусилля з колегами.

Інтерв'юер:

Наскільки активно організації готові були приєднуватися, коли лише почався повномасштабний наступ, і чи є ці організації і досі активними в коаліції?

Дар'я Свиридова

Перші повідомлення я писала колегам, з якими ми багато років співпрацювали по Криму. Це були організації, які мали досвід роботи у питаннях Криму або Донбасу, у питанні реінтеграції, у питанні документування злочинів. Коли ми вперше тоді зустрілися онлайн, були присутні сім організацій. Але ця зустріч була радше зустріччю людей, ніж організацій. У той момент учасники перебували у дуже різних місцях: я сиділа у підземному паркінгу, хтось був у метро, хтось вивозив родини, дітей. Тоді нам потрібно було зрозуміти, хто де знаходиться, і що ми в цих умовах можемо робити. Пізніше виникла потреба систематизувати зусилля і долучати людей і організації, які у тих складних умовах готові були включатися в роботу. На початку було близько семи організацій, зокрема, ZMINA, Кримська правозахисна група, колеги з Інституту масової інформації, і колеги з КримSOS. Це ті організації, які працювали у цьому полі. Всі ці організації досі у коаліції, і вони доволі активні. У перші дні ми розробляли пам'ятки, наприклад, про те, що таке військовий злочин. До повномасштабного наступу Росії військові злочини у найкращому випадку плутали з військовими злочинами, а в гіршому просто не розуміли, що це. У пам'ятці ми пояснили, що таке військовий злочин, як його можна зафіксувати, і як це може виражатися, у яких подіях. Наприклад, якщо у ваш будинок потрапила ракета, чи якщо рідна людина загинула. Ми

поширювали роз'яснювальні повідомлення через соцмережі, через змі. Наразі організацій у коаліції вже не сім, а тридцять вісім.

Інтерв'юер:

Альоно, якими зараз є ключові цілі коаліції?

Альона Луньова, правозахисниця, ZMINA:

Документування злочинів - це ключовий елемент. Майже всі організації, які увійшли до коаліції у перші дні, це були організації, які вже мали досвід документування і знали, як це було у 2014-2015 роках. Тоді було дуже важко переконати державу, що потрібно документувати злочини. Люди, які постраждали від воєнних злочинів, бажають говорити, вони бажають звертатися до правоохоронних органів. Але десять років тому у держави було значно менше бажання документувати злочини, ніж зараз. Моя ключова мотивація, чому я долучилася до коаліції, була у бажанні підстрахувати державу у ситуації повномасштабного вторгнення. Але наша держава не просто встояла, але і суттєво перебрала на себе функції документування. Вона хоче обліковувати злочини і робить це.

Крім документування злочинів у нас є ще і інші напрямки. Перше - це інформування про випадки порушень прав людини в умовах збройного конфлікту, про воєнні злочини, а також загальне інформування населення. Друге - це юридико-аналітичний напрямок. Ми готуємо аналітичні документи, які ґрунтуються на тих даних, які ми отримуємо завдяки документуванню, при цьому ця аналітика має правозахисне і адвокаційне спрямування. Ще один напрямок діяльності коаліції - це адвокація. Це не лише міжнародна адвокація, щоб про Україну чули за кордоном, але і про національну адвокацію. Ми співпрацюємо з державою по різних напрямках, наприклад, щодо просування ідеї підтримки постраждалих, потерпілих від воєнних злочинів, щодо питання компенсацій і репарацій, ратифікації Римського статуту тощо. Ці питання стосуються побудови системи ефективного притягнення до відповідальності. Коаліція - це місце для фахової юридичної дискусії. Але ми підходимо до цієї дискусії не тільки з точки зору юридичної підтримки, але і з точки зору того, як можна досягти справедливості завдяки позасудовим елементам. Справедливість - це такий конструкт, якого не завжди можна досягнути лише завдяки методам, які передбачені системою правосуддя. Окремий напрямок нашої діяльності - це впровадження підходів перехідного правосуддя. Ми хочемо, щоб коаліція об'єднувалася навколо того, яким буде наше майбутнє як країни після закінчення війни. Ми також плануємо впроваджувати моніторинг судових процесів, тому що важливо не лише те, яким чином ми задокументували факт злочину і надали підтримку з боку організації людині, яка постраждала, але також важливо спостерігати за тим, як ця справа виглядає у суді.

Дар'я Свиридова

Коли ми говоримо про документування злочинів, то йдеться не про якусь абстрактну діяльність, а про конкретних людей, які спілкуються з жертвами і свідками, і це доволі травмуюча робота для людей, які займаються документуванням. Тому нам потрібно підтримувати самих представників неурядових організацій, які працюють з цією темою. Тому що якщо них не буде моральних сил із цим працювати, це теж буде певним викликом. У нас є

програми підтримки для самих учасників організацій, які займаються документуванням і які безпосередньо в полі виїжджають на польові місії. Ми також надаємо технічну підтримку тим людям, які виїжджають у польові місії, допомагаємо з питаннями безпеки, страхування, медичної допомоги тощо.

Інтерв'юер:

Як виглядає на практиці процес документування злочинів для людей, які цим займаються? З яким викликами вони стикаються?

Дар'я Свиридова

Ця робота відбувається дуже по-різному. Є люди-аналітики, які працюють з відкритими джерелами, з цифровими доказами. Вони вивчають відкриті джерела, інформацію про той чи інший злочин, шукають підтвердження тому чи іншому злочину з додаткових джерел, використовуючи цифрові докази. Цифрові докази поки що не є завжди належними доказами у національних провадженнях, але вони активно використовуються у міжнародному правосудді. Інший вид роботи - це робота у польових місіях, коли люди виїжджають на місце скоєння злочину або на деокуповані чи прифронтові території, або на місця, де люди були змушені залишити територію бойових дій, і спілкуються з жертвами та свідками. Тут не йдеться про інтерв'ю у тому розумінні, яке потрібне для проведення слідства, на кшталт допиту або отримання деталізованої інформації про сам злочин. Тут ми говоримо про збір інформації про саму жертву, про свідків, про злочин, свідками якого вони стали і про який вони можуть повідомити. Цю інформацію збирають, фіксують, зокрема, для того, щоб пізніше її можна було передати національним правоохоронним органам або міжнародним судовим інстанціям. При цьому команди отримують дозвіл у жертв і свідків на використання цієї інформації або про її передачу відповідним правоохоронним органам чи міжнародним судовим інстанціям.

Альона Луньова

Ця війна, мабуть, є однією з найбільш задокументованих війн. Дійсно, є дуже багато різних джерел, і ми намагаємося ці джерела опрацювати комплексно. Тобто ми використовуємо і відкриті джерела, і польові місії, які є дуже важливим джерелом інформації. Польові місії - це не лише документування, але і можливість поговорити з людьми, надати їм інформаційну допомогу. Наприклад, розповісти, куди і з якими питаннями людина може звернутися, до яких органів чи організацій. Ми також приділяємо велику увагу тому, щоб не допустити подвійної травматизації людей, які можуть з нами спілкуватися. Для цього у нас є спільний документ, де всі учасники коаліції можуть бачити, хто куди їде, до кого, з ким буде спілкуватися. Це гарантія того, що хтось буде повторно спілкуватися з постраждалими чи свідками, з якими вже спілкувалися інші колеги. Крім цього у всіх, хто документує злочини, є доступ до спільної бази, яка теж дозволяє нам не дублювати власну роботу і уникати повторного травмування людей. Це дуже важливо, адже система правосуддя має бути людино-центричною і жертво-центричною. Необхідно піклуватися про постраждалу особу. На жаль, ми маємо дуже багато постраждалих. Надто багато, щоб можна було всім надати підтримку.

Але матеріали цих польових місій ми можемо використовувати для того, щоб готувати різні звіти. Тобто ми намагаємося зробити так, щоб ті свідчення, які ми отримали, не просто десь

лежали і чекали свого часу, а щоб вони працювали тут і зараз. Звісно, деякі кейси не можуть бути публічно представлені, але різні організації коаліції також працюють із сторітеллінгом, щоб ці історії стали публічно відомими. І окремі організації, які беруть участь в адвокаційних заходах за кордоном, привозять постраждалих на ці заходи і дають їм свідчити, якщо постраждалі мають змогу це робити. Це демонструє, що йдеться не просто про чергову історію про війну в Україні зі шпальт газет, а що це живі люди. Ми як ніхто знаємо, що люди, які опиняються в окупації, стають повністю беззахисними і абсолютно потребують підтримки. Дуже важливо говорити про те, що неможливо забезпечити нормальне існування людей в окупації, допоки ця територія не буде деокупована. Дуже важливо показати, яким чином Російська федерація поводить себе з українцями на захоплених територіях. Це також один з напрямків нашої роботи. Дуже важливо не лише підтримувати організації, які здійснюють документування, але й підтримувати нові організації, які утворюються. Це, зокрема, об'єднання родичів політичних в'язнів або цивільних заручників, об'єднання родин постраждалих. Ми усіляко підтримуємо включення таких організацій до коаліції.

Дар'я Свиридова

Я хочу додати, що метою коаліції є досягнення справедливості для всіх жертв злочинів і війни. І ця справедливість - це не тільки документування факту злочину і винесення певного рішення колись про притягнення винного до відповідальності. Для багатьох людей частина цієї справедливості - це певна моральна сатисфакція. Для багатьох жертв важливо бути почутими, щоб люди дізналися про їхню травму, втрату, про той злочин, який вчинили по відношенню до них або їхніх близьких. Їм важливо, що пам'ять про це зберіглася, щоб про злочин не забули. Щоб конкретно ця людина або людина, яка загинула чи зникла безвісти, не перетворилася у цифру у статистиці МВС чи Генеральної прокуратури.

Я багато думаю про те, як довго це триватиме, і чи взагалі це відбудеться ще під час мого життя, щоб українське суспільство загоїло рани після російської агресії. Але я усвідомлюю, що збереження пам'яті про те, що відбулось, сприятиме загоєнню ран. Зокрема, і збереження пам'яті про кожну людину, яка стала жертвою цієї агресії, про її ім'я. І це важлива місія, яку здійснюють організації коаліції, коли привозять постраждалих, їхні історії і імена на міжнародні майданчики.

Коли представники коаліції перебувають з адвокаційними поїздками за кордоном, які ключові меседжі вони озвучують, окрім того, що намагаються "оживити" історії жертв війни?

Альона Луньова

Багато міжнародних організацій працюють в Україні, вони збирають інформацію для того, щоб розповісти світу про порушення під час війни. Наприклад, так роблять моніторингова місія ОБСЄ та моніторингова місія ООН з прав людини. Тому ми працюємо з міжнародними організаціями в Україні, ділимося інформацією про ті порушення, про які ми дізнаємося, і про певні тренди порушень. Ми маємо досвід, бачили, як подібні речі відбувалися у 2014 році, можемо порівняти, наприклад, те, що Росія робить з паспортизацією, громадянством на окупованих територіях, примусовою мобілізацією, депортаціями тощо. Ми спостерігаємо за цим у динаміці, хоча ця динаміка - це 10 років, можлива повна зміна обставин або вплив цих обставин, але ми можемо порівняти, як це було, і можемо розповісти про цей розвиток. Ми точно можемо говорити про те, що

нереагування на факт окупації Криму у 2014 році привів нас туди, де ми зараз опинилися. І ми бачимо всі практики, які були використані у Криму, Росія адаптує їх під сучасні реалії, але вона їх абсолютно копіює і реплікує.

Що стосується міжнародних майданчиків, то ми використовуємо і майданчики Організації Об'єднаних Націй, і майданчики Парламентської асамблеї Ради Європи, і всі інші можливі майданчики для того, щоб транслювати інформацію про порушення. Зокрема, ми говоримо з країнами Глобального Півдня. Коаліція була долучена до організації великої конференції у Києві, яка стосувалася Криму і зв'язку, який є між тим, що відбувається і відбулося у Криму з окупацією, і тим, яким чином ми можемо про це говорити з країнами, які знаходяться далі, ніж Європа, США і Канада, і які, на щастя, нас підтримують.

На міжнародній арені ми доносимо меседжі, які стосуються санкцій, а також покарання за вчинення злочинів під час збройної агресії і масових воєнних злочинів. Це меседжі про недопущення безкарності. Ми бачимо, наскільки безкарність відроджується, як ситуація безкарності провокує продовження агресії. Ми пояснюємо, що попри те, що війна Росії в Україні може здаватися для інших країн дуже далекою, але насправді через різні інструменти, такі як незаконні збройні формування, приватні воєнні кампанії, війна може знаходитися значно ближче до наших партнерів, ніж вони самі собі уявляють. Наші колеги з Медійної ініціативи про права людини робили велике дослідження про Вагнер Груп і показували, наскільки ця тактика може застосовуватися до інших війн. І може так статися, що Росія, якщо вона не буде покарана за те, що вона робить зараз, буде повторювати те саме в інших країнах. Тому дуже важливо просувати покарання, притягнення до відповідальності, вимагати включити ці речі у міжнародні документи, які також закріплюють певні принципи, тези, основи майбутньої системи відповідальності. Наразі ми бачимо нефункціональність тих систем відповідальності, які існують, і постають важливі питання про те, яким чином буде побудована система колективної безпеки і міжнародного права у майбутньому. Тому що зараз лишається відкритим питання, що робити, якщо така велика країна, як Росія, нападає на країни, які не входять до Ради Безпеки. Що робити у такому випадку? Війна Росії в Україні поставила дуже багато питань, і ми також маємо мати свій голос у їхньому вирішенні і принаймні обговоренні того, яким чином ця система має рухатися далі.

Дар'я Свиридова

Я хочу додати, що дійсно питання справедливості і притягнення до відповідальності винних у злочинах є одним із ключових меседжів. І саме тут допомога і солідарність всіх країн є вкрай важливою. Коли ми виступаємо на міжнародній арені, то ми як коаліція правозахисних організацій завжди наголошуємо, що які б рішення по побудові механізмів правосуддя не приймалися, дуже важливо, щоб вони ґрунтувалися на потребах жертв, а не на політичних рішеннях. Ці рішення мають орієнтуватися на потреби жертв цих злочинів і інтереси постраждалих. Важливо, щоб у тій великій політиці, яку будують дипломати, не загубилися інтереси самих жертв, заради яких ці всі складні механізми розбудовують.

Ми також піднімаємо питання пріоритизації розбудови і координації розслідування таких злочинів між країнами, бо чимало країн Європи мають інструменти універсальної юрисдикції у тому чи іншому вигляді. Якщо не помиляюся, Німеччина - це саме одна з небагатьох держав, яка має універсальну юрисдикцію щодо міжнародних злочинів. І, якщо не

помиляюся, на початку повномасштабного вторгнення у Німеччині були відкриті провадження щодо злочинів, вчинених внаслідок повномасштабного вторгнення в Україні. Це питання, яке ми розглядаємо як дуже важливе для того, щоб обговорювати з партнерами, пояснювати їм національний контекст, особливості розслідувань, правосуддя, потреби інтересів жертв, на яких має бути орієнтована розбудова цих механізмів. Зараз доволі багато іноземних країн відправляють своїх експертів працювати в Україну з тематикою наслідків збройного конфлікту, які допомагають державним органам або судовій системі розбудовувати систему роботи щодо подолання наслідків війни. І тут досвід українського громадянського суспільства може бути корисним для наших партнерів, який для них завжди важливо розуміти контекст країни. Спілкування з організаціями громадянського суспільства, які дуже багато працюють у полях, і які представлені у коаліції, є дуже важливим і помічним для наших партнерів. Це така дорога в обидва боки, коли не тільки вони можуть нам допомогти, але і ми можемо бути корисними нашим міжнародним партнерам, бо дуже часто володіємо тим важливим контекстом, якого вони потребують, зокрема, для прийняття ними рішень.

Інтерв'юер

Альоно, Дар'є, наступне питання до Вас обох. Якої б іще залученості Ви хотіли побачити, і з боку внутрішньої аудиторії, і з боку міжнародної спільноти?

Дар'я Свиридова

Всі наші зусилля мають лише тоді сенс, якщо наші Збройні Сили здатні і мають сили, мають нашу і підтримку міжнародних партнерів чинити спротив агресору. Бо це такі само люди, як ми, які зараз залишили свої родини і стали на захист своєї країни, і сенс нашої роботи є доти, доки є наша країна.

Альона Луньова

Дар'я дала дуже загальну відповідь, а я маю дуже конкретну відповідь. І Дар'я, і я, ми працюємо заради дуже конкретної цілі - повернутися додому, до Криму. Цю ціль неможливо досягти, якщо не говорити всерйоз про безпекову важливість Криму. Повномасштабне вторгнення продемонструвало, що ми маємо говорити про повернення всіх територій, не ставити це під сумнів і не говорити, що давайте вирішувати це питання без Криму. Зараз багато говорять про можливі сценарії, про те, що будуть відбуватися якісь територіальні поступки, але без питання деокупації Криму всім нам, і європейським країнам також, буде дуже складно говорити про безпеку Чорноморського регіону. Тому що Україна з її окупованими територіями є передусім питанням безпеки цього регіону. Ми є частина регіону, ми не існуємо у вакуумі. Навіть якщо ніхто вже не переймається про мешканців окупованих територій, які знаходяться під владою абсолютно недемократичного режиму, який катує і вбиває, дуже важливо, щоб питання Криму і безпеки Чорноморського регіону не було забуте.

Ми не можемо як держава забезпечити евакуацію з територій, які є окупованими. Будь-який зв'язок держави Україна з евакуаційними командами поставить хрест на безпеці цих людей. А тому ми дуже потребуємо міжнародної підтримки для того, щоб рятувати наших людей. На території Російської федерації відбудуться вибори, у подальшій там вірогідно будуть мобілізаційні заходи, зокрема, на окупованих територіях. Мені здається, що росіяни отримують певне емоційне задоволення, коли відправляють українців вбивати інших

українців. Тому дуже важливо, щоб міжнародні партнери підтримували ті команди, які займаються евакуацією з окупованих Росією територій. Важливо, щоб українцям дозволяли в'їжджати на територію цих країн, щоб не закривали перед ними кордони, а давали змогу рятуватися. Після березня 2024 року ситуація у Росії буде далі погіршуватися, особливо для українців. Тому у нас є дуже конкретні запити, адже зараз міжнародні партнери часто не підтримують евакуацію з окупованих територій. А для нас дуже важливо, щоб наші люди зберегли своє життя.

Дар'я Свиридова

На відміну від України наші країни-партнери представлені на території Росії, у них все ще є там посольства. Це додає їм можливості і інструментів мати хоч якусь комунікацію і отримувати інформацію щодо наших громадян на цій території. Наприклад, один із напрямків діяльності коаліції - це моніторинг судових процесів щодо наших громадян у Росії, переважно абсолютно політично мотивованих, коли наших цивільних полонених або військовополонених затримують, викрадають з окупованих територій і вивозять на територію Російської федерації, а потім влаштовують проти них показові судові процеси. Таким чином формується красива пропагандистська картинка про страшних злочинців, які катували цивільне населення, тоді як Росія врятувала українців, адже вивезла цих страшних злочинців і засуджує їх. Підтримка уваги до цих процесів, навіть спроби відвідування цих процесів, була б великою підтримкою України і просто цих людей, які в абсолютній ізоляції перебувають на території держави-агресора. До повномасштабного вторгнення ми намагалися звертатися до міжнародних партнерів, які могли б відвідувати такі судові процеси, які відбуваються щодо наших громадян. Здебільшого йшлося про людей з Криму, яких вивозили в Ростов і там вчиняли щодо них так звані судові процеси. Звичайно, коли на ці судові процеси приходять представники міжнародних організацій, увага до цих процесів і до людей, яких засуджують, до несправедливості, яка відбувається, значно зростає. При цьому це надає злочинам Росії конкретних імен, щодо яких ці злочини вчиняються. Це додає і уваги до теми, і підтримки самим жертвам і їхнім родинам. Україна досі не має третьої країни, яка б за міжнародним гуманітарним правом могла б надавати певні обмежені консульські послуги, дипломатичні послуги нашим громадянам на території країни-агресора. Я вважаю, що використання того, що представництва країн-партнерів у Росії могли би функціонувати у такій формі, як я описала.

Якщо говорити про безпековий напрямок, про який говорила Альона, то питання Криму є дуже показовим з точки зору історичного досвіду. Зараз нам намагаються просувати різні пропозиції щодо того, як можливо варто було б заморозити цей конфлікт, через різні форми перемовин і примирення, задля вирішення цього конфлікту. Коли я про це чую, мені завжди хочеться пригадати ситуацію 2014-2015 років. На жаль, будь-яке примирення і призупинення цього конфлікту доволі умовне. Можливо, з точки зору повідомлень у медіа в країнах-партнерах, конфлікт і призупиниться. Там просто будуть менше читати про те, скільки Росія щодня вбиває людей в Україні. Але це надаватиме Росії шанс заглушити цю тему, набратися сил, і як і після 2014 року, не зупиняться, а продовжувати захоплювати території, вбивати людей, отримавши собі шанс на зализування ран і час для того, щоб зібратися з силами для подальшої агресії. Тому ми маємо цей історичний досвід десятирічної давнини. Росія показала всім, що ніхто не планує зупинитися після окупації Криму і якогось умовного перемир'я. Ми маємо приклади, коли багато людей, які вже загинули, колись втікали з окупації у Криму або у Донецькій та Луганській області, а потім Росія знайшла їх, наприклад, в Ірпені, окупувала і вбила. Є приклади кримчан, які виїхали з Криму з окупації, і після

повномасштабного вторгнення Росії пішли в ЗСУ і загинули на війні. Цей історичний досвід дуже важливо тримати в голові, коли ми приймаємо будь-які політичні рішення.

Сьогодні багато хто з наших громадян тікає в Європу. Я не хочу робити якихось страшних прогнозів, але я точно не хочу, щоб вони або їхні діти, в тому числі, можливо, в європейських країнах, колись були змушені все одно брати в руки зброю для того, щоб захищати від Росії оселі, де вони зараз живуть.

Який іще меседж Ви би хотіли донести до читачів, які читатимуть цю статтю?

Альона Луньова

У мене вселяє надію те, що ми разом із нашою державою можемо розробляти політики майбутньої реінтеграції, наприклад, Криму, і можемо говорити про те, яким він буде, і шукати відповіді на дуже складні питання. Попри те, що нам дуже складно, попри те, що ми сподіваємося на підтримку міжнародних партнерів, ми намагаємося всередині країни робити все, що залежить від нас, від громадянського суспільства, щоб наша країна встояла. Ми робимо все можливе для того, щоб люди, які живуть в окупації, дочекалися відновлення територіальної цілісності України, щоб вони знали, що Україна їх не забула і не забуде. Я радію тому, що у нас із державою Україна є зв'язок, є розуміння, що нам треба робити. Не усі державні органи, але ті органи, які працюють у цій темі, вони є нашими повноцінними партнерами у цьому питанні. І що деякі з цих ідей, які ми плекаємо вже багато років, нарешті стають частиною державної політики. Тому попри все ми вистояли і думаю, що вистоїмо.

Дар'я Свиридова

Ми точно вистоїмо. У нас немає вибору. Я ще точно планую повертатися в Ялту додому, тому інших варіантів немає. Я також хочу подякувати тим, хто прочитає цю статтю, за те, що вони приділяють увагу Україні. І я хочу подякувати Німеччині і країнам-партнерам, які дуже допомагають нам, і ми це цінуємо. Дякую.